# Limba română ca limbă străină în noua Europă[1]

Angela MOGA*

**Keywords**: *the European Union*; *linguistic policy*; *Romanian as a foreign language*; *competence level*; *grammatical competence*

## 1. Introducere

Aderarea României la Uniunea Europeană în ianuarie 2007 a fost primită cu entuziasm, cu încredere și cu convingerea că, dacă am intrat „cu acte în regulă" într-o familie veche și respectată, vom scăpa de toate relele care ne-au urmărit atâția ani. Pentru că nu ne-am propus să facem vreo analiză sociopolitică, după mai bine de zece ani, ne rezumăm la atât: este mai bine in UE decât în afara ei! Nu am luat în calcul că „beneficiile" mult sperate n-au venit peste noapte. Am fost obligați să ne reorganizăm, să reconfigurăm, mult mai repede decât ne-am fi așteptat, un mod de gândire, o mentalitate pentru a ne adapta la o nouă ordine. De aceea de multe ori ne-am simțit dezorientați, neînțeleși și convinși că suntem victima unui complot mondial. Fără să fie nici loc și nici timp de lamentări, cu mare greutate am fost obligați să acceptăm că ritmul în noua Europă este altul și am constatat, de multe ori cu uimire, că valorile reale încep să fie recunoscute, că, dacă dorești să profiți de noul statut și să ai parte de avantaje pe care ți le oferă acesta, trebuie să înveți, întâi de toate, să respecți regulile impuse. Așadar, a fi membru UE nu este totdeauna foarte comod.

Aceste schimbări au impus și domeniului în care se încadrează studiul nostru – LRS, Limba română ca limbă străină – o schimbare și o reorganizare, pentru că s-a constatat că numărul celor interesați de învățarea limbii române ca limbă străină a crescut de la un an la altul. Pe de-o parte este vorba de tot mai mulți studenți care aleg să studieze în țara noastră, pe de altă parte sunt persoane adulte care lucrează sau trăiesc pe teritoriul României – ambele categorii au nevoie să învețe limba și apoi să poată dovedi atingerea unui anumit nivel printr-un certificat oficial. Se impune, prin urmare, atât organizarea de cursuri, cât și organizarea unor sesiuni de testare. O aliniere la politicile lingvistice promovate de organismele UE, care, în timp, și-au dovedit eficiența, mai ales că au fost permanent modernizate, actualizate si adaptate noilor cerințe, s-a impus aproape de la sine. Domeniul nu este nou la noi în țară – există de mai bine de treizeci de ani –, dar trebuie

[1] Comunicare susținută, inițial, la simpozionul internațional *Valențe europene ale românisticii actuale*, organizat de Institutul de Filologie Română „A. Philippide" – Filiala din Iași a Academiei Române și de Asociația Culturală „A. Philippide", Iași, 21–23 septembrie 2016.

* Universitatea „Babeș-Bolyai", Cluj-Napoca, România (angela.moga@gmail.com).



BDD-A31829 © 2020 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:01:25 UTC)

modernizat și adaptat noilor cerințe pentru a fi compatibil pe plan european. Luând ca exemplu limbi cu o lungă tradiție in predarea ca limbă străină (engleza, franceza, germana) dorim să asigurăm limbii române statutul care îi este garantat prin apartenența la Noua Europă.

## 2. Politica lingvistică a Uniunii Europene

Încă din anii ’80, Comisia europeană a accentuat în cadrul relațiilor sale publice importanța învățării limbilor străine. Pe spatele broșurii „Despre Europa”, apărută în 1986 și publicată de „Oficiul pentru publicații oficiale al Comunității Europene”, se face explicit trimitere la Comisia Europeană. Textul numește limbile Comunității (avea doisprezece membri la acea data), „fațete diferite ale unei moșteniri comune”. Această „diversitate trebuie păstrată, iar simultan trebuie îmbunătățită înțelegerea între popoarele Comuniății”.

Componentele esențiale ale politicii lingvistice pentru UE din perspectiva instituțiilor acesteia sunt următoarele: promovarea diversității lingvistice - principiu politic fundamental; diversitatea lingvistică – un element al culturii și democrației în cadrul UE; limbile regionale și cele ale minorițăților naționale trebuie să fie păstrate – putem observa o abordare conservatoare; achiziția de limbi străine și anume, pe lângă limba maternă, cetățenii UE trebuie să învețe două limbi straine; *unitate prin diversitate.* După ce Consiliul a confirmat la Cannes (26–27 iunie 1995) importanța diversității lingvistice, în ședința de la Barcelona (15–16 martie 2002) a promulgat obiectivul ca toți copiii să învețe pe lângă limba maternă cel puțin încă două limbi străine – așa-numita „formula M+2”. Acest obiectiv este valabil până în prezent.

La sfârșitul sec. al XX-lea preocuparea pentru problema lingvistică s-a intensificat. Toate întrunirile la nivel înalt au avut în discuție multilingvismul și importanța diversității lingvistice pe de-o parte, iar pe de altă parte modul în care poate fi promovat multilingvismul în Europa, pe fondul întăririi principiului egalității tuturor limbilor Uniunii. Aplecarea intensă asupra chestiunii lingvistice a continuat și în noul mileniu. Prin decizia comună din 17 iulie 2000, Consiliul European și Uniunea Europeană au desemnat anul 2001 drept „Anul european al limbilor”, care poate fi considerat un apogeu în planul politicii lingvistice. Conform Deciziei (art. 2) printre obiectivele Anului se numără: a) adâncirea conștientizării „bogăției pe care o reprezintă diversitatea lingvistică și culturală în Uniunea Europeană și valorii acestei bogății pentru cultură și civilizație”; b) promovarea multilingvismului; c) „un număr cât mai mare de persoane trebuie să înțeleagă ce avantaje aduce cunoașterea mai multor limbi”; d) cetățenii trebuie să fie încurajați să-și însușească aceste cunoștințe lingvistice de la vârsta preșcolară și școlară; e) culegerea de informații cu privire la predarea limbilor străine și învățarea acestora[2]. Este, desigur, de interes ce rezultate s-au obținut – acțiunea a avut un mare succes: au participat 45 de țări, au fost organizate mii de evenimente, au fost distribuite patru milioane de medii publicitare, un milion de publicații și au fost promovate 200 de proiecte, însumând șase milioane de euro. Despre aceste acțiuni au informat cel

[2] http://ec.europa.eu/education/policy/index_en.htm (accesat 2016).



BDD-A31829 © 2020 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:01:25 UTC)

puțin 70 de ziare și numeroase posturi de radio și de televiziune din UE[3]. În anul 2005, în cadrul Comisiei a fost creată pentru întâia oară o responsabilitate explicită pentru multilingvism și delegată comisarului provenit din Ungaria, Jan Figet. Acesta a preluat portofoliul numit „Educație generală și profesională, cultură și multilingvism". Odată cu preluarea mandatului de către comisarul român Leonard Orban, la 1 ianuarie 2007, domeniul politic „Multilingvism" a devenit un departament de sine-stătător. Orban și-a anunțat obiectivele politice pe pagina de rețea a Comisiei Europene, ce cuprinde informații despre toti comisarii.

> Pentru europenii care doresc să colaboreze, limbile au o importanţă centrală, reprezintă nucleul a ceea ce Uniunea Europeană numeşte „Unitate în diversitate". Trebuie să păstrăm moştenirea noastră lingvistică în statele membre şi să o îngrijim; în acelaşi timp trebuie însă să putem comunica între noi, cu vecinii şi cu partenerii din cadrul Uniunii. Companiile şi cetăţenii multilingvi sunt mai competitivi şi mai mobili.
>
> Comisia Europeană trebuie să furnizeze cetăţenilor săi rezultate şi noi trebuie să vorbim cu aceştia într-o limbă pe care aceştia să o poată înţelege. Prin promovarea multilingvismului, europenii pot deveni mai apropiaţi. Se pot informa mai bine şi îşi pot susţine mai bine opiniile. Învăţarea limbilor străine duce la o mai bună comunicare. Prin intermediul activităţii interpreţilor şi traducătorilor pot participa la activităţile Uniunii Europene şi pot citi publicaţiile acesteia. Promovarea multilingvismului în alte sfere politice ale Uniunii Europene, de exemplu în cultură, educaţie, comunicare şi ocuparea forţei de muncă, se numără printre cele mai importante obiective pe care le urmăresc. Doresc să aduc o contribuţie sesizabilă la competitivitatea economiei în Europa[4].

În 2010, după constituirea unei noi Comisii, domeniul „Multilingvism" ca departament de sine-stătător a fost dizolvat și integrat în domeniul mai vast „Educație, cultură, multilingvism și tineret". În ciuda tuturor eforturilor depuse de UE, prin politicile culturale și lingvistice și prin proiectele promovate, la peste 50 de ani de la adoptarea Regulamentului nr. 1, chiar dacă acesta a fost actualizat de la o extindere la alta și s-a reiterat „unitatea în diversitate", realitatea demonstrează că tendința este spre unilingvism – este mai comod, mai practic! Opțiunea este pentru limba engleză – deși nu a fost pe ordinea de zi a niciuneia dintre întâlnirile la nivel inalt, s-a autoimpus! Este un „joc liber", iar o abordare tranșantă ar duce la polemici de nedorit pe plan politic. Observăm că această realitate se opune diametral obiectivului „unității prin diversitate". Așadar, trebuie căutate soluții realiste ce se pot aplica pe termen lung și care să mulțumească, pe cât posibil, toate părțile implicate.

### 3. Ce este CECRL? De ce a fost necesară elaborarea acestuia?

Așa cum reiese din cele de mai sus, pentru a menține și pentru a promova în continuare cu succes „unitatea în diversitate", este nevoie de multă diplomație și de

[3] http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/ro/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.13.6.html (accesat 2016).

[4] Este vorba despre comunicatul: „Multilingvism: asul din mânecă al Europei, dar şi obligaţie comună" din 18 septembrie 2008. Sursă http://ec.europa.eu/commission_barroso/orban/index_de.htm (accesare la 10.01.2016). Trecerea de la persoana a treia la adresarea directă corespunde originalului (traducerea autoarei).



BDD-A31829 © 2020 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:01:25 UTC)

perseverență, mai ales în condițiile în care tendința spre unilingvism este evidentă. Se pune întrebarea – nu ar fi mai bine ca, printr-un program amplu, conceput și implemetat la nivelul tuturor țărilor ce fac parte UE să se învețe o singură limbă străină, rezolvându-se asfel problema comunicării, mai ales că s-ar și suprapune peste o direcție deja conturată? Și, pentru că engleza oricum s-a autoimpus în ultimii ani, să se învețe această limbă, renunțându-se astfel la ideea de multilingvism/plurilingvism? Fără îndoială că ar fi mult mai simplu, mai puțin costisitor și ar cere mult mai puțin efort atât din partea practicienilor, cât și din partea celor care o învață. Cu toate aceste avantaje de necontestat, ar fi o mare eroare să se pornească pe un asemenea drum din cel puțin două motive: în primul rând, limba este o poartă spre cultura și spiritualitatea unui popor. Cu siguranță că am fi mai săraci dacă ne-am limita la învățarea unei singure limbi. În al doilea rând, o asemenea politică ar induce ideea supremației unei limbi și s-ar putea aluneca foarte ușor spre manifestări naționaliste și xenofobe. Or, din păcate, istoria a demonstrat că cele mai sângeroase experimente ideologice care au marcat secolul al XX-lea – nazismul și comunismul – au folosit un asemenea discurs. Această direcție nu doar că trebuie trebuie respinsă, ci este obligatoriu să găsim soluții pentru a menține și pentru a promova o politică lingvistică care să dezvolte programe ce cuprind proiecte prin care multilingvismul și plurilingvismul să fie promovate și cultivate în toate țările UE și nu numai.

Articolul 22 din *Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene* garantează diversitatea lingvistică pe lângă cea culturală și religioasă: „Uniunea respectă diversitatea culturală, religioasă și lingvistică”[5]. Deși documentul mai sus amintit a fost adoptat în forma actuală în 2012, așa cum se poate observa din capitolul anterior, preocuparea Comisiei Europene pentru politicile lingvistive este veche. În noiembrie 1991 a avut loc Simpozionul interguvernamental cu tema „Transparență și coerență în studierea limbilor în Europa: obiective, evaluare, certificare” care s-a organizat la inițiativa Guvernului Federal al Elveției si s-a desfașurat la Rüschlikon (Elveția). Concluziile lucrărilor au fost următoarele:

*1. Este necesar de a continua activitatea de intensificare a studierii şi predării limbilor în statele membre pentru a contribui la extinderea mobilităţii, la crearea condiţiilor favorabile pentru un proces de comunicare internaţională mai eficient, care ar asigura respectarea identităţilor şi a diversităţii culturale, un acces mai bun la informaţie, o multiplicare a schimburilor între persoane, o ameliorare a relaţiilor de muncă şi a înţelegerii reciproce.*

*2. Pentru atingerea acestor obiective, studierea limbilor trebuie să se înfăptuiască pe întreaga perioadă a vieţii. Este necesar de a promova şi a facilita acest proces la toate nivelurile sistemului educativ, începând cu nivelul preşcolar şi terminând cu învăţământul pentru adulţi.*

*3. Este dezirabil de a elabora un Cadru european comun de referinţă pentru studierea limbilor la toate nivelurile în scopul de a promova şi facilita cooperarea între aşezămintele de învăţământ din diferite ţări; de a crea un fundament solid pentru recunoaşterea reciprocă a calificărilor în domeniul limbilor; de a acorda ajutor elevilor, profesorilor, persoanelor responsabile de conceperea cursurilor,*

[5] http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=RO.



BDD-A31829 © 2020 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:01:25 UTC)

*organismelor de certificare și administratorilor din domeniul educaţiei în vederea poziţionării și coordonării eforturilor lor*[6].

Acesta poate fi considerat „actul de naștere” a proiectului din care a rezultat zece ani mai târziu *Cadrul european comun de referință pentru limbi: învățare, predare, evaluare* – un instrument ce își propune să fixeze un set de standarde prin care să se asigure, așa cum recomandă Consiliul Europei, transparență și coerență în activitățile de predare / învățare / evaluare ale oricărei limbi, alta decât cea maternă.

## 4. Limba română în context european – individualitatea limbii române între limbile romanice – scurtă prezentare

Pentru ca limba română ca limbă străină să fie abordată corect și eficient este necesar să ținem cont de particularitățile acesteia între limbile romanice. Dacă citim cu atenție și facem o inventariere a materialelor în care este tratată individualitatea limbii române, constatăm o preocupare deosebită a specialiștilor pentru acest domeniu – problemele teoretice ce aparțin acestui aspect al limbii sunt dezbătute pe larg atât în zeci de articole, cât și în lucrări ample ce cuprind mai multe volume[7]. Un punct de sprijin consistent în demersul nostru științific sunt prelegerile pe care dl. Prof. univ. dr. G.G. Neamțu le-a ținut în cadrul masteratului „Dinamica limbii și analiza discursului” în anul universitar 2008/2009. În predarea RLS trebuie să ținem seama de faptul că româna nu este mai puțin romanică decât celelalte limbi, ci „altfel romanică”. G.G. Neamțu precizează, în aceleași prelegeri, că individualitatea limbii române poate fi abordată dintr-o dublă perspectivă și anume din perspectiva vorbitorului de rând și din perspectiva specialistului. Perspectiva vorbitorului de rând este mult mai utilă pentru studiul de fată, deoarece trebuie căutate soluții pentru a face limba română cât mai accesibilă unui grup eterogen, format din persoane de toate vârstele, cu un nivel de pregătire diferit și, nu în ultimul rând, cu capacități de învățare diferite. Nu poate fi neglijată însă nici perspectiva specialistului, care înseamnă o aprofundare și o explicare a fenomenelor întâlnite în limbă.

Din punct de vedere gramatical, limba română este cea mai apropiată de limba latină – întregul aparat gramatical este moștenit din latină. Nu se poate construi un enunț corect în limba română fără a folosi elementele moștenite din latină

## 5. Gramatica – un concept generos

> Pedagogul: No! ce-i grămakica?
> Școlerul: Grămakica iaște...
> Pedagogul: No că-z ce iaște? că-z doar nu iaște vun lucru mare.
> Școlerul numai apoi se reculeje și răspunghe: grămakica iaște o știință ghespre cum lucră limba și lejile mai apoi la cari se supune aceea lucrare, ghin toake punturile ghe veghere.

[6] https://www.coe.int/t/dg4/linguistic/Source/CEFR_moldave.pdf (p. 11, 12).

[7] Alexandru Niculescu, *Individualitatea limbii române între limbile romanice* – 4 volume, *Contribuții gramaticale* (vol. I), *Contribuții socioculturale* (vol. al II-lea), *Noi contribuții* (vol. al III-lea), *Elemente de istorie culturală* (vol. al IV-lea).



BDD-A31829 © 2020 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:01:25 UTC)

Pedagogul: Bravo, mă! prostovane! [8]

sau

– Mi-ți-i, ni-vi-li, me-te-îl-o, ne-ve-i-le; me-te-îl-o, ne-ve-i-le, miți-i, ni-vi-li. Ce-a fi aceea, ducă-se pe pustiu!

Luam eu cartea din mâna lui și-l întrebam: Ce este gramatica, măi Trăsne? Iar el, închizând ochii, răspundea iute, iute și mornăit, cum cer calicii la pod:

– Ce este gramatica română, este… ce este, este… și celelalte, după obicei, schimonosind cuvintele și îndrugându-le fără nici o noimă, de-ți venea să-i plângi de milă!

– Nu așa, măi Trăsne! Dar cum? […] Hai, du-te, Ștefănescule, că m-apuc de învățat!…[9].

Încercarea de a-i face pe elevii mai mari sau mai mici să-și însușească noțiunile de gramatică este veche, iar strădania acestora, de multe ori zadarnică, nu a scăpat de condeiul marilor scriitori. Chiar dacă ținta ironiilor este fie „pedagogul absolut" (Caragiale), fie elevul nătărău (Creangă), materia „victimă" la care se face referire mai tot timpul este gramatica – ilogică, plină de noțiuni abstracte și, mai cu seamă, inutilă în ochii aceluia mai greu de cap.

Pentru a ține „pedagogul" ironizat de Caragiale cât mai departe de noi și pentru a face din gramatică altceva decât niște liste, tabele, reguli ce trebuie memorate mecanic fără a le căuta o logică, trebuie să lămurim / să definim întâi acest cuvânt folosit cu lejeritate de la mediile academice până la clasele primare. Așadar, *ce este gramatica?* Definiția „școlărească", pe care, printr-un minim efort de memorie, ar da-o oricine, este următoarea: gramatica este un ansamblu de reguli cu privire la modificarea formei cuvintelor și la îmbinarea acestora în propoziții și fraze. Dacă depășim această abordare – foarte corectă, de altfel – vom descoperi că acest concept are multiple fețe, că se poate simplifica sau complica în funcție de trebuințele celui interesat sau, dacă consultăm studiile de lingvistică modernă (Coşeriu 1995: 26) descoperim că gramatica nici măcăr nu depinde de o limbă anume, că există o „gramatică universală" (Chomsky) căreia i s-ar supune cu obedientă toate limbile. Prin urmare, conceptul de *gramatică* se definește din perspectiva motivelor și scopurilor care stau la baza concepției unei asemenea lucrări. Mihaela Gheorghe consideră că se pot delimita mai multe tipuri de gramatici: gramatici teoretice, descriptive, didactice și prescriptive (normative), gramatici generative sau funcționale (Gherghe, Bodiu 2012: 33–34).

Gramaticile practice (didactice) sunt lucrări în care descrierea limbii este simplificată, structurile și tiparele sunt reduse la esențial, pentru uzul didactic și, mai ales, pentru studiul limbii respective ca limbă străină.

Spre deosebire de gramaticile descriptive, care țintesc o descriere obiectivă a felului în care vorbesc membrii colectivității lingvistice respective, fără a emite judecăți de valoare, gramaticile normative impun reguli privitoare la uz. Prin tradiție, așteptăm ca o gramatică să ne spună ce/cum/dacă ceva este greșit sau corect.

[8] Ion Luca Caragiale, *Un pedagog de școală nouă* – disponibil pe https://ro.wikisource.org/wiki/Un_pedagog_de_%C8%99coal%C4%83_nou%C4%83 (accesat mai 2016).

[9] Ion Creangă, *Amintiri din copilărie III*, disponibil pe http://www.mamica.ro/amintiri-din-copilarie-iii/ (accesat mai 2016).



BDD-A31829 © 2020 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:01:25 UTC)

În a doua jumătate a secolului trecut, gramaticile teoretice au revoluționat studiul limbilor naturale, scopul lor fiind acela de a explica fenomenul general uman al cunoașterii limbii dincolo de morfologie și sintaxă, adică să descopere ce înseamnă pentru un individ când afirmă că „știu o limbă" și cum se produce achiziția acesteia sau cum poate fi ea cel mai bine „captată" cu un „aparat teoretic". Or, *structura limbii nu este un fapt direct observabil, adică nu face parte din acel domeniu al realităţii care este accesibil imediat simţurilor noastre. Observaţiei directe nu-i sunt accesibile decât actele concrete de vorbire, care, ce-i drept, sunt guvernate de legile unei structuri. Aceasta este de altfel şi explicaţia că mult timp s-a considerat (şi uneori se mai consideră şi astăzi) că limba nu poate fi supusă unei analize riguroase, că legile limbii se deosebesc esenţial de legile obiectelor studiate de aşa numitele „ştiinţe exacte"şi în consecinţă „legile" limbii au un caracter mai puţin riguros. Aceasta pentru a nu mai aminti de teoriile care consideră limba ca un domeniu exclusiv al individului, incompatibil cu alte legi decât cele ale psihologiei individuale* (vezi Vasiliu 1963: 219).

În predarea unei limbi străine pentru a forma și a dezvolta competența gramaticală se pune problema care dintre gramaticile enumerate mai sus ar fi cea mai potrivită? Cele descriptive, practice, normative pe de-o parte sau cele generative și funcționale pe de altă parte? Disputa între metodele tradițional-formale sprijinite de primele și cele comunicative care își găsesc susținerea în cele din urmă, nu este ceva nou. La începutul anilor 2000, *Cadrul european comun de referință,* deși venea ca o speranță de a-i sprijini pe susținătorii metodelor comunicative, nu recomandă explicit nicio metodă – acesta vede în competența lingvistică doar un instrument de realizare a celor patru competențe de comunicare – competența gramaticală include cunoașterea resurselor gramaticale și capacitatea de a le folosi.

Atât abordarea tradițională, cât și cea comunicativă pleacă de la prezumția că această competență poate fi transmisă direct, fără mediere – dacă știi regulile, atunci poți vorbi/scrie corect, fapt ce presupune o abordare teoretică a regulilor și exersarea acestora până când devin automatisme. Această teorie nu este susținută de cercetarea psiholingvistică – dimpotrivă: cunoștințele gramaticale explicite sunt un alt tip de cunoștințe decât acelea prin care se vorbește corect gramatical, această capacitate nu poate fi înlocuită cu cunoașterea explicită, teoretică a științei care se numeste gramatică. Foarte interesantă este abordarea lui Gerhard Helbig (1992) care deosebește o gramatică A (inerentă), care conține sistemul de reguli ale unei limbi, indiferent de descrierea acestui set de către lingviști și indiferent de gradul de stăpânire a acestora de către vorbitori de o gramatică B, care este o imagine creată de către lingviști a sistemului intern al limbii și o gramatică C, sistemul de reguli „internalizat" de către vorbitori, pe baza cărora se poate defini cât/cum stăpânește cineva o limbă, felul în care vorbește/gândește limba fiecare individ în parte.

Ellis Rod (1994) susține că învățarea unei limbi înseamnă învățarea unor secvențe lingvistice, adică învățarea de sunete, serii de sunete, cuvinte, serii de cuvinte, împreună cu contextele sintactice în care se află. Cei care dobândesc cunoștințe noi într-o limbă învață prin înmagazinarea de sunete, de cuvinte, de părți de propoziție și de fragmente de propoziții, construindu-se astfel o cunoaștere implicită a seriilor de sunete și cuvinte care sunt mai probabile/utilizate decât celelalte. Se stochează astfel părți de propoziție, propoziții, fragmente care abia mai



**BDD-A31829 © 2020 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"**
**Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:01:25 UTC)**

târziu sunt analizate morfologic și sintactic. Înainte să existe această analiză implicită, pentru fiecare fenomen gramatical trebuie asimilat un număr foarte mare de sintagme. Capacitatea de a vorbi corect gramatical este una auditiv-orală care nu se poate dezvolta decât oral, chiar dacă este susținută de exerciții scrise.

În concluzie, ipoteza unei singure gramatici este o abstracțiune lingvistică care nu ține cont de procesele mentale în folosirea și învățarea unei limbi și nici nu ajută la dezvoltarea unei didactici a gramaticii în predarea limbilor străine. Cel care învață o limbă străină este o personalitate individuală, iar asimilarea gramaticii are loc în mintea fiecăruia. Dobândirea acestei competețe duce la vorbirea și scrierea corectă în timp real, respectiv, atât de corect ca un vorbitor nativ. Putem distinge astfel competența „gramaticală individuală", orientată spre proces și o „gramatică școlară", orientată pe produs. Cea din urmă nu este prietenoasă, deoarece pe de o parte conține reguli abstracte, tabele și, mai ales, excepții, pe de altă parte este o descriere logică de structuri și dependențe statice dintre cuvinte, părți de propoziție și propoziții ale limbii scrise. Regulile acestei gramtici nu prea au de-a face cu regulile mentale care îl fac pe vorbitor capabil să vorbească corect gramatical.

Pentru a învăța o limbă este de dorit să se îmbine două tipuri de gramatică: una „primară" și alta „culturală". Gramatica primară se dobândește auditiv-oral; procesele scrise au doar o funcție de susținere a procesului. Gramatica culturală se dezvoltă prin experiența scrierii și citirii, fiind parțial dobândită prin exersarea gramaticii școlare.

Dobândirea competenței gramaticale nu se face prin reguli memorate și exersate în scris în contexte artificiale, ci prin învățarea comunicativă, ceea ce presupune auzirea elementelor gramaticale și posibilitatea de a le re-compune în structuri corecte vorbite și/sau scrise. Ar fi o greșeală dacă am reveni la memorarea unor „mi-ți-i, ni-vi-li"-uri fără logică sau la exersarea/analizarea acestora în exerciții lungi, plictisitoare care de multe ori nu aduc niciun progres în dobândirea acestei competențe. Eforturile noastre se concentrează asupra găsirii unei metode cât mai eficiente care să imbine atât realitățile psiholingvistice și cognitive, cât și cunoștințele teoretice legate de gramatica unei limbi. În mod particular, încercăm ca prin acțiunile noastre să-i învățam pe doritori cât mai repede limba română, iar acest demers nu înseamnă a-i învăța doar gramatică, ci scopul nostru este ca aceștia să învețe să vorbească și să scrie corect gramatical.

## 6. Competența gramaticală în câteva dintre manualele folosite în predarea disciplinei LRS

… și totuși, fără gramatică nu se poate!

Atunci când cineva decide să înceapă studiul unei limbi străine, primul instrument pe care îl caută este un manual, indiferent dacă urmează un curs pregătitor, învață în particular cu un profesor de limbă română sau este autodidact și optează pentru „limba română fără profesor". Alături de autorii străini de manuale, gramatici și dicționare (Metzeltin, Schmidt 1995; Bransert 1987), în ultimii ani, aceste materiale destinate străinilor care vor să învețe românește sunt tot mai multe. Au apărut numeroase manuale, editate atât în România, cât și în afara țării, cele mai multe asumându-și un anumit nivel conform CECR.



BDD-A31829 © 2020 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:01:25 UTC)

Pentru că în acest studiu am insistat pe competența gramaticală, considerăm că este binevenită o succintă analiză a felului cum este abordată aceasta în diversele manuale de LRS. Chiar dacă se încearcă predarea implicită a problemelor legate de morfologie și de sintaxă, nu se poate vorbi despre progres în învățarea unei limbi străine dacă nu sunt atinse și aspectele teoretice ale mecanismului după care funcționează limba. În cele mai multe, sunt îmtocmite liste, tabele, scheme pentru verbe, substantive, pronume, cu sufixele de tot felul, urmate, firește de excepții! O comparare a acestora ne permite să tragem o concluzie legată de gradul de standardizare a procesului de predare și, prin urmare și a celui de evaluare.

Evident, că fiecare centru universitar încearcă să promoveze/valideze propriile modele – nu-i nimic rău, greșit sau de condamnat! Dar se pune întrebarea: un student/cursant care a urmat un modul de limbă la București, de exemplu, va obține certificatul care să-i valideze nivelul la Cluj/Iași/etc? Suntem adepții diversității, dar ar trebui să existe totuși o linie comună care ar fi de dorit să fie respectă.

În manualele mai vechi, problemele de morfologie sunt prezentate schematic, cu teoretizări/explicații în limba maternă a cursantului (în limbile albaneză, greacă, franceză, germană), remarcându-se o preocupare permanentă pentru însușirea corectă a limbii române.

În acest studiu dorim să punem în discuție, foarte pe scurt, manualele nou apărute, pentru un anumit nivel conform CECR – A1, A2, B1, B2, C1, C2 – sau care lasă libertatea profesorului să aleagă ce să se studieze la fiecare nivel.

**A) *Puls. Manual de limba română ca limbă străină*, Iași, Polirom, 2016, Daniela Kohn**

Este un manual conceput pe niveluri – A1, A2 – primul volum, B1, B2, cel de-al doilea. Primul volum este impărțit in douăsprezece unități, fiecare fiind construit în jurul unei teme (salutul, orientare, direcție, La cumpărături, Casa și mobila etc.). Separat de manual este un caiet de exerciții. Problemele de gramatică sunt prezentate în fiecare capitol pe o pagină distinctă, fiind reluate ca o aprofundare a problemelor învățate în acea unitate: table (verbe, pronume), liste de substantive. Încă din primul capitol sunt introduse numeralele, atât simple, cât și compuse. Pentru o persoană care abia acum face cunoștință cu limba română, este dificil atât să-și însușească mecanismul prin care se formează acestea, cât și denumirea lor. Surprinzător este că nu sunt amintite și la partea „gramatică", considerându-se, probabil, că nu fac parte din această competență. Sunt conjugate verbele „a fi" și „a avea" la indicativ prezent și sunt înșirate câteva substantive care denumesc meserii. În caietul de exerciții accentul cade pe nume propria: țări, orașe și pesonalități ale României – Ștefan cel Mare, Burebista, Toma Caragiu etc. – care nu spun nimic unei persoane străine de cultura română, care a intrat in contact cu limba noastră de foarte puțin timp.

Din păcate, pe tot parcursul manualului remarcăm faptul că nu există o gradare reală a problemelor de gramatică – dacă în primele două unități sunt câte două, respectiv patru verbe conjugate la indicativ prezent, în capitulul al treilea este o pagină întreagă – 24 de verbe și o altă pagină cu substantive însoțite de articolul hotărât/nehotărat și de adjectivul pronominal demonstrativ. În U4 (unitatea a IV-a)



BDD-A31829 © 2020 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:01:25 UTC)

lista de verbe este completată și abia acum se introduce prepoziția. Or, fără prepoziții nu putem construi enunțuri logice – acestea ar fi trebuit să se afle printre conținuturi încă din primele lecții – măcar o parte, cele cu regim de acuzativ pentru că sunt cele mai folosite. Exercițiile din caietul de lucru sunt puține pentru competența gramaticală. Aici se insistă pe nume propria: țări, orașe și pesonalități ale României – Ștefan cel Mare, Burebista, Toma Caragiu etc. Acestea sunt inutile la nivelul A1 – nu spun nimic unei persoane străine de cultura română, care a intrat in contact cu limba noastră de foarte puțin timp. Din păcate, pe tot parcursul manualului nu se observă o abordare gradată a problemelor gramaticale. Sunt adăugate, parcă la întâmplare, de la un capitol la altul, verbe, substantive, pronume, forme ale acestora, probabil ținându-se cont de frecvența acestora în limba vorbită, criteriu foarte important, de altfel.

În U4 există o pagină intitulată „Româna utilă" (p. 49). Aceasta cuprinde câteva expresii din limba vorbită: *linge-blide; a băga la ghiozdan; porcule!; a se ghiftui; a fi numai lapte și miere; pasărea mălai visează*. Din păcate, acestea nu au ce căuta într-un manual și în niciun caz într-un manual pentru începători. Sensul multora dintre aceste expresii nu este cunoscut nici măcar de vorbitorii nativi. În plus, sunt sintagme nerecomandate într-o limbă standard care trebuie să respecte și reguli de politețe lingvistică.

La toate acestea se adaugă faptul că manualul este încărcat grafic, foarte colorat, cu multe imagini care, de multe ori, se suprapun peste text, adică optic este foarte obositor. Cu toate acestea, pentru că este editat și distribuit, este destul de utilizat, pentru că este la îndemână, fiind de multe ori singurul care se găsește în librării.

Manualul este însoțit de un CD, cu texte pentru dezvoltarea competenței de receptare a mesajului oral.

**B) *Limba română – Manual pentru studenții străini din anul pregătitor (Nivel A1 – A2)*, ediția a III-a revizuită și adăugită, București, Editura Universitară, 2015, Crina-Valentina Dafinoiu, Laura Elena Pascale**

Este un manual bine structurat care poate fi folosit cu eficiență. Lecțiile sunt adaptate nivelurilor A1, A2 și se observă că respectă o programă, prezentatată la sfârșit. Chiar dacă cele două niveluri nu sunt exact delimitate, problemele de gramatică sunt inventariate la sfârșit sub forma unor tabele la care pot apela atât studenții, cât și profesorii pentru a se asigura că se încadrază în nivelul de limbă asumat. Textele sunt ofertante și, chiar dacă sunt ceva mai lungi, acestea nu depășesc nivelul de dificultate pe care autoarele și-l impun pentru A1, A2.

Singurul punct slab al acestui manual este lipsa unui CD cu texte pentru exersarea competenței de ascultare.

**C) *Limba română, manual pentru studenții străini anul pregătitor – semestrul I*, ediția a V-a, București, Editura Universității din București, 2003, Grigore Brâncuș, Adriana Ionescu, Manuela Saramandu**

Chiar dacă este conceput după principiile metodologice tradiționale, acest manual nu este lipsit de orientarea modernă pentru că are în vedere însușirea gradată



BDD-A31829 © 2020 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:01:25 UTC)

a tuturor compartimentelor limbii – fonetică, lexic, morfologie, sintaxă, topică. Se observă o abordare treptată care asigură cu fiecare lecție un progres real în achiziția limbii. Problemele de gramatică sunt ordonate potrivit frecvenței, fiind întotdeauna explicate. Fără să își asume un anume nivel, în ierarhizarea chestiunilor de morfologie manualul ține cont *de frecvența lor în vorbire și de posibilitățile metodologice de explicare* (Brâncuș et al. 2003: 4). Autorul Grigore Brâncuș explică în prefață că intâietate are criteriul predării practice care, de multe ori, e în dezacord cu explicarea lor științifică. Fiecare lecție conține scheme, tabele, definiții, reguli, explicații. Toate acestea constituie, așa cum precizează autorul, *o descriere a gramaticii românești actuale făcute din punctul de vedere al unei limbi-țintă* (*ibidem*).

Foarte interesant și demn de remarcat este faptul că autorii rămân fideli unui exercițiu considerat ineficient și demodat mulți specialiști/practicanți ai domeniului și anume dictarea. La sfârșitul fiecărui capitol este câte un text pentru dictare – fiind astfel exersată competența ascultării. Sigur că această metodă are limitele ei, dar, mai ales la început este foarte important ca cei care învață o limbă să poată scrie ceea ce aud. Destinat mai ales studenților, a scrie ceea ce spune un profesor într-o prelegere este o deprindere ce nu poate fi formată decât prin exercițiu.

Acest manual a stat la baza multor cursuri de LRS și, cu siguranță, la baza altor manuale.

**D) *Lehrbuch der rumänischen Sprache*, Hamburg, 2007, Helmut Busche Verlag, Jürgen F. Salzer; *Rumänisch für Sie*, Bukarest, Max Huber Verlag, Deutschland und Mașina de scris, 2005, Matilda Caragiu Marioțeanu și Emilia Savin**

Sunt două manuale dedicate vorbitorilor de limbă germană. Niciunul dintre acestea nu își asumă un nivel de competență.

În ambele manuale problemele de limbă și de gramatică sunt numite și explicate în limba germană. Manualele pot fi folosite ca material auxiliar, la unele cursuri, pentru a exersa achizițiile din limba română și prin metoda traducerii. Dezavantajul este că aceste manuale nu pot fi folosite decât de către studenții care cunosc limba germană.

**E) *Curs practic de limba română pentru străini*, Iași, Editura Vasiliana98, 2003, 4 volume (1. Gramatică, 2. Fonetică, 3. Exerciții, 4. Texte), Ana Vrăjitoru**

Împărțirea în patru volume distincte, care fiecare tratează altceva, este o abordare inedită și ușor deranjantă la prima vedere. Problemele de gramatică prezentate în primul volum se bazează pe principiul alternării modului intuitiv cu cel rațional de învățare, așa cum precizează autoarea în introducere. Domnia sa consideră tabelele o sistematizare și o sinteză a structurilor gramaticale, oferind astfel reguli de funcționare a acestora. Fiecare conținut gramatical este însoțit de dialoguri scurte prin care se pun în practică noțiunile teoretice.

Manualul poate fi folosit cu succes de către profesori care își pot construi singuri unitățile de învățare, bazându-se pe toate cele patru volume.



BDD-A31829 © 2020 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:01:25 UTC)

**F)** ***Manual de limba română ca limbă străină (LRS), A1-A2*****, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință, 2012, Elena Platon, Ioana Sonea, Dina Vîlcu**

Este un manual modern, conceput pentru nivelurile de limbă A1, A2, fiind împărțit în 15 unități de învățare. Deși adoptă modelul comunicativ, stucturile gramaticale nu sunt neglijate. Este de remarcat și de lăudat că se bazează pe o programă clară și riguros respectată. Problemele de gramatică sunt introduse treptat și sunt puse în situații de comunicare autentică. Sunt formulate clar și într-un limbaj accesibil obiectivele urmărite pe parcursul fiecărei unități. Acestea se află într-o casetă, pe prima pagină a fiecărei unități. Se remarcă o delimitare clară a tipurilor de exerciții specifice fiecarei competențe care alternează pe parcursul unităților. Manualul are un suport audio prin care se exersează competența de ascultare.

## 7. Concluzii

În ultimii ani s-au făcut pași importanți în domeniul LRS. Este îmbucurător faptul că tot mai mulți străini doresc să învețe limba noastră și să se apropie de cultura română. La aceștia se adaugă și o întreagă generație de români născuți/crescuți în afara țării și care au ambiția de a-și păstra și cultiva limba maternă. În plus, în lucrarea *Faceți cunoștință cu limba română* (Avram, Sala 2001: 14), autorii apreciază că limba română este studiată in 34 de țări din Europa, în SUA și Canada, în America latină și în Asia, în aproape 80 de universități. Așadar, o permanentă adaptare și o modernizare a acestei discipline se impune aproape de la sine. Și asta nu ca să ne încadrăm „într-o modă", ci pentru a oferi celor interesați cursuri atractive dinamice, cu o solidă fundamentare teoretică.

Or, dacă după atâția ani, încă nu este clar pentru toată lumea ce înseamnă A1, A2, B1 etc., atunci este foarte greu, aproape imposibil să se ajungă în LRS la o standardizare a procesului de predare-învățare-evaluare. Un asemenea demers nu ar însemna știrbirea personalității nimănui (universități, departamente, indivizi), ci ar fi un mare serviciu adus limbii române!

O politica lingvistică modernă, promovată corect și adaptată la noile cerințe ale UE ne asigură atât în Europa, cât și în lume locul pe care îl meritäm!

## Bibliografie

### A. Repere teoretice

Avram, Sala 2001: Mioara Avram, Marius Sala, *Faceți cunoștință cu limba română*, Cluj-Napoca, Editura Echinox.

Batz, Waltrud 1991: Richard Batz, Bufe Waltrud, *Moderne Sprachlehrmethoden*, Wissenschaftliche Buchgesellschaft Darmstadt.

Bransert1987: Siegfried Bransert, *Gramatik der rumänischen Sprache der Gegenwart*, Leipzig, VEB Verlag Enzyklopedie.

Butzkamm 1989: Wolfgang Butzmann, *Psycholinguistik des Fremdsprachenunterrichts*, Tübingen, Francke Verlag.

Coșeriu 1995: E. Coșeriu, *Introducere în lingvistică*, Cluj, Editura Echinox.

Ellis 1994: Rod Ellis, *The study of second language acquisition*, Oxford, Oxford University Press.



BDD-A31829 © 2020 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:01:25 UTC)

Gherghe, Bodiu 2012: Mihaela Gherghe, Andrei Bodiu, *Scurtă prezentare a programelor de formare acreditate în cadrul proiectului Compas*, Miercurea-Ciuc, martie.
Haselhuber 2012: Jakob Haselhuber, *Mehrsprachigkeit in der Europäischen Union*, Frankfurt am Main, Internationaler Verlag der Wissenschaften.
Helbig 1992: Gerhard Helbig, *Wieviel Grammatik braucht der Mensch. Deutsch als Fremdsprache 29*, p. 150–155, apud Tschirner, Ervin*, Komunikative Grammatik oder wie man lernt, grammatisch richtig zu sprechen*.
Metzeltin, Schmidt 1995: Michael Metzeltin, Christian Schmidt, *Rumänisch/Le roumain*, în *Lexicon de romanischen linguistik*, Band 2, Max Neumeyr Verlag.
Niculescu 1965: Alexandru Niculescu*, Individualitatea limbii române între limbile romanice, contribuții gramaticale*, București, Editura Stiințifică.
Platon 2009: Elena Platon, *Repere pentru delimitarea nivelurilor de competență lingvistică în LRS*, în vol. *Limba română, abordări tradiționale și modern*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, p. 499–507.
Sala 2012: Marius Sala, *De la latină la română*, Editura ProUniversitaria.
Vasiliu 1963: Em. Vasiliu, *Gramaticile generative*, în „Limba română", nr. 3, an XII, p. 219, disponibil pe http://dspace.bcu-iasi.ro/handle/123456789/2634, p. 1 (accesat mai 2016).
Vasiliu 1965: Emanuel Vasiliu, *Fonologia limbii române*, București, Editura Științifică.

**B. Manuale, culegeri de teste, material auxiliare pentru LRS**

Bălănescu 2003: Olga Bălănescu, *Limba română pentru străini* (ediția a II-a, revizuită), București, Editura Ariadna 98.
Brâncuș et al. 2003: Grigore Brâncuș, Adriana Ionescu, Manuela Saramandu, *Limba română, Manual pentru studenții străini, Anul pregătitor, Semestrul I.* Ediția a V-a, București, Editura Universității din București.
Dorobăț, Fotea 2002: Ana Dorobăț, Mircea Fotea*, Limba română de bază: manual pentru studenții străini*, Iași.
Iliescu 2002: Ada Iliescu, *Manual de limba română ca limbă străină (pentru studenții străini, pentru vorbitorii străini, pentru românii de pretutindeni)*, București, EDP.
Iliescu, Neagu et alii 1981: Maria Iliescu, Valeria Neagu, Carmen Nedelcu, Gabriela Scurtu, *Vocabularul minimal al limbii române pentru studenți străini,* București, EDP.
Kohn 2009: Daniela Kohn, *Puls. Manual de limba română pentru străini. Curs + Caiet de exerciții,* Iași, Polirom.
Platon, Sonea et alii 2012: Elena Platon, Ioana Sonea, Dina Vîlcu, *Manual de limba română ca limbă străină. A1-A2,* Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință.
Platon 2012: Elena Platon (coord.), *Româna ca limbă străină. Caiete didactice. A1+*, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință.

**C. Documente privind politicile lingvistice europene**

*Cadrul european comun de referință pentru limbi. Învățare. Predare. Evaluare, Diviziunea Politici lingvistice Strasbourg*, traducere coordonată și revizuită de George Moldovanu, Chișinău, Tipografia Centrală, 2003.
*Nivel prag. Pentru învățarea limbii române ca limbă străină*, Victoria Moldovan, Liana Pop, Lucia Uricaru, Strasbourg, Consiliul Europei, 2002.



**BDD-A31829 © 2020 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"**
**Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:01:25 UTC)**

# Romanian as a Foreing Language in Present-day Europe

Although Romania's adherence to the EU was received with great enthusiasm, the long-hoped for benefits did not come along overnight. We were compelled to reorganize our society faster than we would have expected, to reconfigure a way of thinking, a mentality that should allow us to adapt ourselves to a new order.

These overall changes have also brought along a new approach of our field, teaching Romanian as a foreign language (RFL), resulting in its reorganization, since ever more people are willing to learn the Romanian language. The implementation of the linguistic policies promoted by the EU organisms has come naturally.

All the high-level meetings have approached multilingualism and the importance of linguistic diversity, on the one hand, and the means of promoting multilingualism in Europe, on the other, based on strengthening the principle that stipulates the equality of all the Union's languages.

For maintaining and further promoting "the unity in diversity" successfully, fine diplomacy and a lot of perseverance are needed, the more so provided the obvious tendency towards monolingualism.

Even though it would be easier for us to learn one single language, we would certainly be much poorer if we contented ourselves with it. Moreover, nationalism and xenophobia could increase, and history has proved that the bloodiest ideological experiments of the twentieth century – Nazism and communism – used this type of discourse.

Considering the aforesaid, it is but natural to wonder whether we are prepared to cope with this challenge and what is to be done in order to ensure the Romanian language the place it deserves among the European languages.

In teaching RFL, one should keep in mind that Romanian is not less Latin than other languages, but "differently Latin" – its entire grammatical system is inherited from Latin. Learning a language also implies studying its grammar.

Through our activities, we especially strive to teach the willing learners the Romanian language as fast as possible; our endeavour is not grammar teaching but getting our students to speak and write observing grammatical correctness.

Teachers and students equally benefit from the RFL textbooks. Analysing and briefly presenting them, we realize that they are not harmonious and that each author conceived their work differently; the levels of beginners (A), intermediate (B), advanced (C) do not mean the same for all of them. Ideally, following the Common European Framework of Reference (CEFR), a Common National Framework of Reference ought to be established, which should function as a unitary curriculum, underlying all the handbooks, courses, auxiliary materials and the tests that certificates for a certain competence level are based on.

A modern linguistic policy, rightfully promoted and adapted to the new requirements of the EU, will ensure us the place we deserve both in Europe and all over the world.



BDD-A31829 © 2020 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 01:01:25 UTC)